

Nekomu drugemu!

Tvoja modrost, modrijan,	vse le prazne pene,
tvoja svetost, svetnik,	vse le piš in puh,
tvoja čast, poštenjak,	vse brez zvenka, cene:
tvoja sodba, sodnik —	videz in napuh!

Ti, ki si moder, molčiš,
 ti, ki si res svet, trpiš,
 ker med ljudmi si pošten,
 boš od ljudi pogubljen.

Li-Tai-Pe – Pavel Karlin / Pomladna noč

Upepeljena je vonjiva sveča
 in vodni uri je zamrl glas.
 Preko poljane hladna sapa veje
 v polnočni čas...

Pomlad me je zajela v mehke čare
 in mi ne da zakléni oči.

Na jasi vpleta mesec v cvetne sence
 svoj beli sij...

(Iz cikla vzhodnih prevodov «Krizantemine vaze»)

Jernej Jereb / Suženj demona

(Nadaljevanje)

Gospa Fani se je bila preselila. Za dijake je pripravila dve sobici, ena je imela temno okno na hodnik, druga je bila svetla. Proti meni je bila hladna. Igrala je neumno igro. Da bi odvrnila sum, je začela dvoriti drugim. Ko se je eden izmed njih izrazil: «Gospa je zaljubljena vame,» me je spreletel neprijeten, mrazu podoben občutek.

Zvečer sem prihajal pozno domov, gospa me je čakala v kuhinji. Nisem se ji mogel ogniti. Napram načinu tega razmerja sem postal apatičen. Razočaranje, ki me je bilo spočetka prevzelo, me je polagoma popustilo. Ranjeno čuvstvo je otrpnilo, na njegovo mesto je stopilo realnejše gledanje življenja. Telo se je privadilo kakor tuji hrani, ugodje se je večalo od dne do dne.

Razmerje med menoj in med gospo bi ne bilo doseglo take globine, da se ni sobica popolnoma izpraznila. Dijaki so zapustili drug za drugim stanovanje, ostal sem v sobi sam. V temni sobici je ležal mlad dijaček, ki je od strahu in od samote bleдел.

V svetlo sobo s tremi praznimi posteljami pa se je naselilo življenje, ki se ga še danes spominjam s strahoto. Bil sem prosti-
tutka. Ko da se hoče ta ženska na meni maščevati za svoje iz-
gubljeno življenje. Slednji večer je presedela v moji sobi in me je
zrla. Hotel sem brati, pisati, učiti se; toda njene navzočnosti nisem
prenesel brez trepetanja. Sedla mi je na kolena, z gnevom sem
zrl v njen srečni obraz.

«Povej, ali me ljubiš?»

«Ne vem,» sem odgovoril.

In izpraševala me je z muko, dokler ji nisem lagal: «Da!»

Vse noči je brezsravno in brez strahu delila posteljo z menoj.
Vpeljala me je v vse skrivnosti spolnega življenja, ki so ji bile
znane in se je naslajala nad mojim začudenjem.

Ko je ležala trenutno nasičena poleg mene, mi je šepetala
nagnusne besede v uho.

Po slednjem obisku se je šele proti jutru splazila v svojo sobo.

Bil sem utrujen, bled in izmrczgan. Moje oči so bile vdrte, okrog
njih je bila zarisana globoka temna proga. Polt je sijala zelenkasto.

Nekaj večerov sem izostal zunaj dolgo, dolgo... Ko sem prišel
domov, sem jo našel z odprtimi očmi na moji postelji.

Strašno enolično in dolgočasno je bilo to življenje. Gabilo se
mi je, pljunil bi bil nanj, pa sem se mu vdal in sem ga živel.

*

Prijatelja nisem imel. Tiste dni muke in samoubijanja sem ga
našel v dijaku, ki je prišel iz zavoda. Tone mu je bilo ime. Skladal
je pesmi in o življenju ni vedel ničesar.

Oklenila sva se drug drugega; jaz sem ga uvajal v življenje.
Hlastal je v ekstremih. Upijanil se je življenja in je sanjal o
neznani ljubezni, ki je ni bilo. Čaral si je v besedah predstave
deklic, ki jih nikoli ni poznal. Na dnu teh samoprevar in laži je
ležala njegova močna erotična nrav, ki je bila močnejša kot moja.
Bil mi je dušna opora v obupnem stanju.

Skoro vsak večer sva šla na polje. Bila je jesen; dež je padal,
čuden somrak je ležal preko njiv, ki so se tiščale med vrstami
golih murv. Po potéh je bila voda, ki se je bila nabrala v kolovoz-
nicah. Vsak hip sva jih morala preskočiti, zavita v pelerini; pre-
močeni krajci klobukov so viseli globoko na obraz.

Prišla sva do roba polja, kjer pada breg strmo v globoko
strugo. Spodaj je šumela reka, kot da šume valovi od nekje izpod
izpodkopenih tal.

V takih nočeh sva postala sentimentalna. Bila sva sanje same, da sva jedva čutila pričujočnost teles.

Ti trenutki so naju zvezali. Le nekaterikrat sva se naveličala drug drugega in iskala vzroka, da bi se razstala. Ob takih prilikah sva se naenkrat spogledala, kot da naju je obšlo neznano čuvstvo. Tone se je stresel in dejal: «Pojdi k vragu!»

Jaz sem ostal na mestu in gledal, kako je korakal molče čez polje proti mestu, kjer je sijala svetloba nad hišami.

Drugi dan me je prišel iskat. Razveselil sem se ga. Stopila sva na stezo med murve in pričela pogovor, ki naju je spajal, in brez katerega nisva mogla živeti.

«Poglej zemljo, kako je lepa. Nad Števerjanom je luč, nad svetnico Gendro je nebo odprto...»

«Poglej murve; kakor črni potniki, zaviti v halje, so in ne vedo, kam bi krenili.»

«Čuj!» je obstal Tone in posluhnil; pelerina mu je plapolala v burji. — «Kaj slišiš?»

«Slišim jokanje deklic, ki stoje premražene v burji in se ne morejo ganiti.»

Dejal sem: «Slišim...» In trudil sem se razbrati glasove joka iz vetra, ki je vejal skozi gole veje in se otepал z njimi.

Bila sva kot duh, ki je plaval nad lepoto narave in večera ter pomakal perotnice v blato vsakdanjosti.

Včasih se je sredi vetra in noči Tone naenkrat zganil, pogledal me je z izrazom samoočitanja in dejal: «Jaz sem pokvarjen. Zabeledel sem; ni več izhoda.»

Njegova erotična nrav je iskala izhoda v bujni domišljiji. Stopal je v pezo pokvarjenega, ki se vrača k dobremu, a ne more iz blata. Neprestano je citiral verze:

«Ko padal bom, živel v nasladi,
le en pogled, en opomin
od tebe, mati, duši mladi
in spet se vrnil bo tvoj sin.»

Kadar sem čul njegove besede o pokvarjenosti, me je speklo v srcu. Kot da stojim obtoženec pred njim, sem dejal:

«Ne ti, jaz sem padel; jaz sem izgubljen.»

Če bi mi bil te besede verjel, bi mu bil odprl svoje srce, tako težko sem nosil to breme na sebi. Vprašal me je mrzlo:

«Ali si zaljubljen?»

«Ne,» sem mu odgovoril.

Čez nekaj časa je dejal: «Rad bi videl golo deklico. Biti mora silno lepa...»

Hotel sem mu povedati strahoto tistega spoznanja, pa nisem mogel. Zato sem molčal. Da bi napeljal pogovor drugam, sem pričel govoriti o pesmi polja, ki sva mislila o nji, da je pesem nove dobe.

To, kar sva živela, ni bilo življenje. Bile so zlagane sanje. Njemu, da je utešil svojo vročo nrav, meni, da sem umiril svojo notranjost, ki je bila razklana in pod mlinskim kamnom zdrobljena.

Vse, kar se je zgodilo z menoj, je bilo proti moji nravi, proti moji vzgoji. Drobci moje duše so blodili po meni; nisem jih mogel zbrati.

*

Kadarkoli sem se vrnil s polja domov, me je vprašala gospa: «Kje ste bili?»

«Na polju; s Tonetom.»

«Pripeljite ga k nam; rada bi ga spoznala.»

Nisem ga pripeljal. Bal sem se, da ne bi spoznal razmerja med menoj in njo. Spoznala ga je, ko me je prišel iskat in me ni bilo doma. Tedaj se je zapletla v pogovor z njim in se mu je predstavila sama.

«Vi ste Francetov prijatelj?» ga je merila. «Ne zahajajte v ženske družbe; ženska družba pokvari dijaka.»

«Na polje hodiva, k reki!»

Bil je v zadregi, njen pogled se ni premaknil od njega. Izprašala ga je o vsem, slednjič se ni premagala:

«Krasne lasé imate; debele, rdeče ustnice.»

Umaknil se je njenemu pohotnemu pogledu in njeni besedi, ki ga je vabila, naj pride zopet.

Dobil me je na cesti: «Tvojo gospodinjo sem spoznal; zanimiva ženska je.»

Bil sem nejevoljen. Videl sem, da je naredila vtis nanj. Igrala je. Poteza čudne, meni do danes neumljive ljubosumnosti se je potegnila preko mojega obraza.

«Neumna je,» sem dejal. Nato sem molčal.

Ko sem se vrnil domov, sem bil mračen. Sedel sem za mizo in gospé nisem pogledal.

«Vaš prijatelj vas je iskal. Govorila sem z njim.»

«Vem,» sem dejal mrzlo.

«Čeden dečko je. Vanj bi se kar zaljubila.»

«Vem,» sem se spozabil, «da je čeden deček! Ali da zbirate lepe lase in rdeče ustnice, tega nisem vedel.»

Tedaj je planila k meni kot divja in me je objela:

«Ti si ljubosumen? Kako sem srečna!»

Molčal sem. Ognil sem se obednice in odšel v svojo sobo. Par minut sem razmišljal. Senca radovedja mi je planila v misel: «Kaj bo zdaj?» Nato sem šel na ulico.

Zvečer sem dobil v kuhinji majhnega, svetlolasega človeka, s kratko pristriženimi brki. Male oči v tolstem obrazu niso gledale odkrito; bil je zaprt vase; kadar se je razgovoril, je postajal bahaški in gostobeseden. Iz njegovih besed je gledala tista količina znanja evropskih jezikov, ki ga je usposabljala za hotelskega vratarja. Izpod uglajene vnanjosti je zdaj pa zdaj pogledala manira kočijažev in nosačev. Sočutja ni poznal ne sentimentalnosti. Govoril je o pijači, jedi in denarju.

Na prvi hip je napravil name vtis siroveža brez duše. Tudi gospa Fani mi ga je tako opisala.

Ko sem ga razluščil, sem spoznal, da je njegovo pristno čuvstvo skrito pod sirovo lupino in ga ne nosi na dlani.

Gospa Fani skrite topline njegove duše ni znala razluščiti. Zakrivila je, da se je njegova notranjost trdovratnejše zakrknila pod odbijajoči plašč. Mrzila ga je radi besed, ki so se sukale okoli materijalnosti. On se ji ni znal približati s sentimentalnostjo in jo je vzel molče kot žival.

Spoznal sem v njegovih pogledih že tisti večer, da je njegovo notranje razmerje do žene iskreno. Ona mu je izmikala poglede in besedo.

Ko sem se poslovil in šel v sobo, mi je pošepnila: «Pridem!»

*

Vedel sem, da ne bo prišla. Zaspal sem in ko sem se prebudil, je sijal dan skozi okna. Odprl sem šipe, da se je sveži zrak vлил v sobo in mi napolnil prsi. Bil sem spočit. Objela sta me radost in ljubezen od vsega, moje oči so poljubljale. Z gospo se tisti dan nisva videla. Zvečer sem jedva legel in ugasnil luč, ko so se odprla vrata v mojo sobo. Na vratih je stala gospa kot prikazen. Bila je bleda in zavita v dolgo črno ruto. Položila je prst na usta in zaprla vrata za seboj.

Stopila je k postelji; položila mi je roko na čelo in me hotela poljubiti: «Zakaj se me ogiblješ?»

Obrnil sem glavo od nje. Strmé me je pogledala. V hipu je spoznala mojo misel.

«Saj on ne poljublja. Saj on ne zna poljubljati.»

Nato se je nagnila z vsem telesom nadme in me je rotila: «Ali smem k tebi?»

Molčal sem in gledal v zid. Ves gnus, ki sem ga prestal, se je vračal v mojo dušo in se kopičil. Ne vem, če je bila senca ljubo-sumja zraven. Toda zavest, deliti žensko z nekom drugim, mi je bila tako zoperna, da je zatrla željo mesá. Prijel sem njene roke in jih odtrgal od sebe, da je omahnila k postelji.

Bil sem truden; v hipu sem zaspal. Ko sem se ponoči prebudil, sem čul jedva slišno ihtenje iz teme. Posluhnil sem. Poleg moje postelje na tleh je ležalo iztegnjeno telo, ki se je potresalo v joku. Bilo me je groza. Blaznost tega početja mi je stopila pred oči in udarila v glavo. Čutil sem, da trepetam.

Sklonil sem se s postelje in se dotaknil njene roke: «Gospa!»

Dvignila je glavo, vdana kot žival, ki čaka milosti. Nisem videl njenih podplutih, od joka rdečih oči, a čutil sem njih preseči, trmasti blesk iz teme.

«Čujte!» sem dejal. «Kaj se lahko zgodi!»

«Meni je vseeno,» je odgovorila.

«Meni ni vseeno! Ali hočete doživeti dramo?»

«Tebe hočem,» mi je dejala. «Moža nočem! Ti si moj!» In zgrabila je mojo glavo, da sem zaječal...

Bilo je že jutro, ko se je ločila od mene. Še enkrat se je vrnila k vratom: «Mož še vedno spi.» Zaspal sem znova tudi jaz.

*

Od tiste noči je postala ta ženska strašna. Do ogabnosti se je plazila pred menoj. Kadarkoli me je videla, se mi je nasmihala z očmi in s slednjo gubico svojega obraza. Njena roka se me je dotikala, njena beseda me je lizala do ostude. Kadarkoli je šel pogreb čez trg, je priletela na moje okno, da se me je dotaknila z ledji. Moža je mrzila. Ni mu odgovarjala na besede, prepovedala je smejeti se njegovim dogodbicam.

Kadar ni marala njegove navzočnosti, je vrgla pest soli na žerjavico. Pričel ga je daviti kašelj, vzel je klobuk in šel. Prihajal je navadno tik pred kosilom in pred večerjo. Vse ure je postopal po cestah in ni vedel, kaj naj stori.

Za zakonske pravice ga je varala z najzvitejšimi sredstvi. Po drobnosti intimnega zakonskega življenja mi je brezsravno pripovedovala, da bi me omehčala ob večerih, ko se je vse uprlo v meni in sem jo pehal od sebe.

Od dne do dne je postajala neopreznejša in nepredvidnejša. Svojih oči ni več brzdala. Vpričo drugih se me je dotikala z roko. Na moj ugovor je odgovarjala: «A, kaj!» Pričakoval sem, da nekega dne izbruhne... Ni izbruhnilo. — (Dalje prihodnjič.)

Velika prištevani